

Nr 337.

Av herr **Sandberg m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 124, angående yrkesutbildning inom jordbruk och skogshantering.

I propositionen nr 124 ha framlagts en del förslag angående anslag till yrkesutbildning inom jordbruk och skogshantering. Till grund för propositionen ligger ett betänkande (SOU 1948: 49) som avgivits av särskilt tillkallade sakkunniga. De av dessa sakkunniga framförda synpunkterna bygga i sin tur i stora delar, särskilt i vad gäller den skogliga utbildningen, på förslag som för Norrlands del tidigare framlagts av norrlandskommittén i en omfattande utredning angående yrkesutbildningen i Norrland (SOU 1945: 33). Ehuru även propositionen sålunda delvis ansluter sig till de tankegångar, som erhållit uttryck i sistnämnda betänkande, finnes ur norrländsk synpunkt anledning att beklaga, att detta betänkande icke blivit anmält i propositionen, såvitt angår jordbruks- och skoglig utbildning.

Den eftersläpning, som ännu i vissa avseenden karakteriserar näringslivet i Norrland, sammanhänger bland annat med bristande utbildningsmöjligheter för befolkningen. Ur såväl det norrländska näringslivets synpunkt som med hänsyn till den norrländska befolkningens möjligheter att göra sig gällande på arbetsmarknaden utgör det ett angeläget önskemål, att tillfällen till yrkesutbildning äro ordnade i tillfyllestgörande omfattning. Bland de förslag, som norrlandskommittén med dessa utgångspunkter framlagt i förenämnda betänkande, må här nämnas följande (betänkandet innehåller också förslag i fråga om yrkesutbildningen inom industri och hantverk, husligt arbete m. m., i fråga om mejeriutbildning och trädgårdsundervisning, beträffande yrkesutbildning i folk- och småskolan m. m.):

Landstingen i de norrländska länen böra, utan intrång i vederbörande fackorgans befogenheter att bestämma angående yrkesundervisningen, medverka till att olika utbildningsformer samordnas på lämpligt sätt samt åtgärder i mån av behov vidtagas för att fylla ut sådana luckor, som må förefinnas med avseende å utbildningsmöjligheterna, ävensom för ett vart län inrätta en undervisningsberedning för att å landstingets vägnar handhava här åsyftade uppgifter.

Till deltagare i sådan yrkesundervisning, vid vilken stipendium av statsmedel må beviljas deltagarna, skall bidrag utan behovsprövning kunna utgå till resekostnader, där avståndet är långt mellan hemmet och skolan.

Statsbidrag skall efter vissa grunder kunna utgå till korrespondensundervisning eller kombinerad muntlig och korrespondensundervisning bland annat till lärare och stipendier.

För främjande av praktikutbildningen vid lantmannaskolorna böra inrättas elevgårdar i anslutning till dessa skolor. Fristående härifrån böra i de egentliga jordbruksbygderna i Norrland, i privat eller i vederbörande hushållningssällskaps regi, inrättas särskilda lärlingsgårdar, till vilkas innehavare statsbidrag bör utgå.

Möjligheterna till lärlingsutbildning bör ökas genom att inom Lappland och Härjedalen en utökning sker av antalet lärlingsskolor (= jordbrukskolor) och genom att inom industriområdet omkring Sundsvall inrättas en särskild lärlingsskola för ungdomar från företrädesvis den icke jordbrukande befolkningen. Anskaffande av jordbruk till lärlingsgårdar och lärlingsskolor bör underlättas genom statslån.

Statsbidrag bör utgå till en särskild undervisningskonsulent vid vart och ett av de norrländska hushållningssällskapen.

Hushållningssällskapens kursverksamhet bör bland annat främjas genom att ökade anslag anvisas till undervisningskurser (inberäknat understöd till elever), till studieresor samt till anställande av biträdande husdjursinstruktörer.

Instruktörsutbildningen för Norrland bör främjas genom förläggning dit av kurser för jordbruks-, husdjurs- och ungdomsinstruktörer.

Hushållningssällskapens övervakningsmöjligheter över kursverksamheten böra ökas genom att kurser för kontrollassistenter, ladugårdsskötare och vissa vid folkhögskolor nu förekommande trädgårdskurser inordnas under sällskapens kursverksamhet.

Förutom att undervisningen i skogsbruk vid lantmannaskolorna bör ökas samt viss skoglig undervisning förläggas till förenämnda lärlingsskolor och lärlingsgårdar böra följande kurser eller andra utbildningsmöjligheter anordnas genom skogsvårdsstyrelsernas försorg eller medverkan:

- praktiska lärlingskurser,
- skoglig korrespondensundervisning,
- möjligheter till tjänstgöring som skogselev,
- skogsvårdskurser för skogsarbetare,
- kurser i arbetsteknik för körare,
- utökad instruktionsverksamhet avseende utbildning av huggare i arbetsteknik och redskapsvård,
- specialkurs i skogsbruk för skogsägare,
- kurser för utbildning av instruktörer i arbetsteknik vid skogsavverkning samt redskapsvård.

Hos varje skogsvårdsstyrelse i de fem nordliga länen bör anställas en undervisningskonsulent.

För ordnandet av den skogligen utbildningen i Norrland i enlighet med kommitténs förslag bör anvisas ett årligt statsanslag av 280 000 kronor.

I fråga om samordningen av olika grenar av yrkesutbildningen i länen synes departementschefens uppfattning icke påtagligt skilja sig från den, som kommit till uttryck i norrlandskommitténs betänkande.

Beträffande verksamheten vid lärlingsskolorna (i propositionen benämnda jordbruksskolor) uttalar sig departementschefen mycket kallsinnigt, låt vara att dessa skolor anses ha en viss betydelse i Norrland. Enligt vår mening bör man icke underskatta dessa skolors roll, då det gäller yrkesutbildningen på jordbrukets område i vissa delar av Norrland. Där lever en

befolkningsgrupp med förhållandevis stort antal barn, vilken grupp existerar under ganska hårda och ekonomiskt sett ofta mindre gynnsamma levnadsförhållanden. Möjligheterna till verklig utbildning inom jordbruksyrket måste anses små. Lärlingsskolorna avses för områden, där sociala hjälpåtgärder av olika slag kunna vara särskilt trängande. Vi utgå från att det kan vara motiverat att inrätta nya sådana skolor på lämpliga platser i Norrland, och vi utgå från att staten även skall vara villig att stödja dessa nya skolor.

Skäl ha av norrlandskommittén anförts för att medel böra ställas till förfogande för anordnande av undervisning vid s. k. lärlingsgårdar. Denna fråga har ej berörts i propositionen. Det kan emellertid erinras om att departementschefen ställt sig avvisande till de sakkunnigas förslag om inrättande av elevgårdar för praktisk utbildning under lantmannaskolornas ledning. Denna anordning utgör i viss mån en motsvarighet till nyssnämnda lärlingsgårdar. Med den försökskaraktär, som i propositionen givits många av de där diskuterade anordningarna, finna vi det ej motiverat att just försök med praktik vid elevgårdar nu avvisas. Alla möjligheter böra enligt vår mening prövas att fylla ut de luckor i utbildningssystemet, som äro för handen i Norrland med dess långa avstånd mellan skolorna. Kostnaderna för försök vid ett mindre antal lärlings- eller elevgårdar torde kunna bestridas av de anslag, som eljest äro anvisade för undervisningsändamål, utan att någon höjning härav nu behöver vidtagas.

Såsom framgår av det föregående har norrlandskommittén även uttalat sig för att vid vart och ett av de norrländska hushållningssällskapen skall inrättas en särskild befattning som undervisningskonsulent. Ett flertal hushållningssällskap ha, enligt vad som upplyses i propositionen, i yttranden över de sakkunnigas betänkande understrukit behovet av sådana konsulenter. Vi kunna härvidlag exempelvis citera förvaltningsutskottet i Västerbottens län:

Enligt förvaltningsutskottets mening förtjänade påpekas, att omorganisationen av sällskapen icke medfört någon märkbar minskning i arbetsuppgifterna för sekreteraren, som även i egenskap av självskriven ledamot i lantbruksnämnden nu hade att ägna en icke oväsentlig del av sin tid åt arbetet inom denna. Det hade därför enligt förvaltningsutskottets uppfattning funnits bärande skäl för att åtminstone inom norrlandslänen, där stort behov av en vidgad upplysningsverksamhet utan tvivel förelåg, bereda hushållningssällskapen möjlighet att anställa undervisningskonsulenter med uppgift att utarbeta kursplaner, organisera kursverksamheten, sammanställa material för undervisningen och svara för tillkomsten av kurser och samordningen av desamma.

Departementschefen har icke tillmötesgått detta önskemål utan att likväl angiva några skäl härtill. Då riksdagen redan tagit ståndpunkt till anslaget till hushållningssällskapen, kan det nu ej ifrågakomma att få befattningar såsom undervisningskonsulenter inrättade förrän med budgetåret

1950/51. Vi anse emellertid, att riksdagen i sammanhang med den föreliggande propositionen bör taga ståndpunkt till den här åsyftade frågan.

Norrlandskommittén har bland annat även föreslagit, att biträdande husdjursinstruktörer skola anställas hos de norrländska hushållningssällskapen. I yttrande över de sakkunnigas betänkande har Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anfört följande:

Särskilt i fråga om undervisningen och kursverksamheten på husdjursområdet förelåge brist på erforderliga kompetenta lärarkrafter, då omorganisationen icke medfört någon lättnad i arbetet för husdjurskonsulenten och dennes tid i allt större utsträckning måste tagas i anspråk för expeditionellt arbete. Med hänsyn till husdjurskötselns omfattning i Norrland och betydelsen av en vidgad undervisning å husdjursområdet hade det enligt förvaltningsutskottets mening varit synnerligen värdefullt om de sakkunniga föreslagit möjlighet för hushållningssällskap i Norrland att anställa särskilda husdjursinstruktörer.

I anslutning till vad vi nysst anfört i fråga om undervisningskonsulenterna anse vi oss genom denna motion även böra underställa riksdagen frågan om behovet av husdjursinstruktörer hos de norrländska hushållningssällskapen.

Då en effektivisering av yrkesutbildningen är speciellt angelägen i Norrland för att utjämna den eftersläpning, som i vissa hänseenden vidlåder Norrlands näringsliv, skulle det ha varit önskvärt, att de av norrlandskommittén framställda förslagen även i övrigt blivit uppmärksammade i förevarande sammanhang. Emellertid är det svårt att få en bestämd uppfattning om innebörden av de nu tillämnade reformerna, innan erforderliga instruktions- och statsbidragsbestämmelser blivit utformade samt tillgängliga anslagsmedel fördelade. Vi förutse dock, att det ur norrländsk synpunkt kommer att visa sig nödvändigt att snart nog på nytt ompröva en del spörsmål berörande jordbrukets yrkesutbildning. Härvid kan det även visa sig befogat att överväga den i vissa remissyttranden diskuterade frågan om differentiering av statsbidragen till yrkesutbildningsanstalterna efter de olika länens bärkraft. Detta senare skulle ligga i linje med de skatteutjämningshänsyn, som under senare år lagts på en del andra statsbidragsfrågor.

Vad härefter angår den skogliga yrkesutbildningen är denna mycket eftersatt. I likhet med departementschefen finna vi det angeläget att den nu tillämnade utbildningsverksamheten skall komma i gång utan dröjsmål. Med denna utgångspunkt måste vi beklaga, att inte de av norrlandskommittén för fyra år sedan framförda förslagen redan tidigare lagts till grund för en försöksverksamhet. Detta skulle ha varit motiverat med hänsyn till den speciellt stora roll, som skogsbruket och skogsarbetet spelar för Norrlands näringsliv och befolkning. Av detta skäl anse vi, att det anslag, som nu kommer att beviljas till skoglig utbildning och vilket enligt vår mening

är mycket för lågt beräknat i propositionen, till en betydande del bör disponeras för Norrlands räkning.

På grund av det ovan anförda hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta

dels att bidrag skall lämnas till försök med praktisk utbildning vid lärlings- eller elevgårdar och därmed kombinerad teoretisk utbildning, företrädesvis i Norrland,

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att nästa års riksdag förelägges frågan om särskilda undervisningskonsulenter och biträdande husdjursinstruktörer hos de norrländska hushållningssällskapen,

dels ock anhålla, att Kungl. Maj:t vid fördelningen av de anslag, som anvisas till yrkesutbildning inom jordbruk och skogsbruk, måtte särskilt beakta den stora betydelse som denna utbildning har för Norrlands näringsliv och befolkning.

Stockholm den 29 mars 1949.

O. E. Sandberg.

Alg. Gunnarsson.

J. H. Johansson
i Norrfors.

Nils Jönsson
i Rosshol.
